

تبادل پیام تهران- واشنگتن
گفت‌وگوی سازندگی با عبدالرضا فرجی‌راد

گنج فری
درباره فصل چهارم سریال زیرخاکی

شکارچیان دلار
درباره حسین صمصامی و جبهه دلارزدایان

محفل عقلا

چهلمین روز درگذشت آیت‌الله سیدمحمد موسوی بجنوردی
با حضور بسیاری از چهره‌های دینی، سیاسی و اقتصادی و با سخنرانی سیدعلی خمینی برگزار شد

گروه سیاسی: چهلمین روز رحلت آیت‌الله سیدمحمد موسوی بجنوردی با حضور بسیاری از چهره‌های مطرح برگزار شد. البته این مراسم جمعه ۱۷ فروردین ۱۴۰۳ در مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی به میزبانی کاظم بجنوردی برادر، سیدحسن خمینی داماد او و خانواده بزرگ بجنوردی‌ها شکل گرفت. حضور چهره‌هایی مانند علی ناطق‌نوری، سیدمحمد خاتمی، اسحاق جهانگیری، سیدمحمد رضا خاتمی، سیدحسن مرعشی، محمد عطر یانفر، بهزاد نبوی، محمدرضا تابش، محمدعلی ابطی، معصومه ابتکار، مهدی هاشمی، محمد موسوی خویینی‌ها، محمد اشرفی اصفهانی، سیدمحمدحسن ابوترابی‌فرد و محمدباقر قالیباف و بسیاری دیگر از تکنوکرات‌های سیاسی و روشنفکران دینی در مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی نشان داد که اگرچه این جلسه یادبودی برای سیدمحمد موسوی بجنوردی است اما پیش از آن می‌توان به این جلسه نگاه کرد و بر معنای آن افزود. چه آنکه با کمی گذشت در همین جلسه می‌شد دریافت جدا از سخنان سخنرانان که در جایگاه خود مهم

بود، جمع‌های چند نفره‌ای نیز در حاشیه مراسم شکل گرفته و افراد درخصوص مسائل کشور و مشکلاتی که بر آن در زمینه اقتصادی و سیاسی حادث شده است، سخن می‌گویند و هر یک علاوه بر انتقاد از دولت در زمینه‌های اقتصادی و سیدابراهیم رئیسی که مسبب وضع موجود است به این می‌انديشند که برای برون‌رفت از وضعیت فعلی چه باید کرد.

بی‌شک همان‌طور که گفته شد، تجمع این تعداد افراد دغدغه‌مندی که کنش‌های سیاسی و اقتصادی آنها بر مردم روشن است، خود به خود حائز اهمیت است. حتی می‌توان با اغماض محمدباقر قالیباف را نیز به اعداد این افراد افزود. چراکه او نیز این روزها به شدت از سوی جریان تندروی اصولگرایان و پایداری‌ها تحت فشار است. اگر دوستی و رفاقت او را با سیدحسن خمینی فاکتور بگیریم از میان اصولگرایان و افراد درون حاکمیت، تنها او و محمدحسن ابوترابی بودند که به این جلسه آمدند. یکی رئیس فعلی مجلس است که پایه‌های صندلی ریاستش توسط تیم پایداری و نمایندگان جدید لرزان شده است و دیگری امام جمعه موقت و متفاوت تهران است که او نیز میانه‌ای با تندروی و رفتارهای کنونی در دولت و مجلس ندارد. پس آیا می‌توان به حضور این دو در این جلسه، معنای دیگری هم داد و مثلاً تاکید کنیم که حضور قالیباف یک پیام و نشانه به طیف تندروی مجلس و مهم‌تر از آن به سیدابراهیم رئیسی است؟ شاید. | ادامه در صفحه ۲

گفت‌وگوی سازندگی با **پایروز حناچی**
شهردار سابق تهران

دستور رهبری
برای حفظ پارک‌ها و باغات

رهبری در حمایت از حفظ باغات و پارک‌ها اعلام کردند
حتی اگر خواستند حوزه علمیه هم بسازند
جلوی آن را بگیرید

یادداشت روز

جای خالی فقیه

درباره راه اصلاح و تعدیل مجازات‌های سخت

عمادالدین باقی
جامعه‌شناس
و پژوهشگر حقوق بشر

مرحوم آیت‌الله سیدمحمد بجنوردی سال‌ها در دانشگاه‌ها، قواعد فقه و حقوق کیفری و مدنی را تدریس کرده‌اند که بحث‌هایشان به صورت مقاله و کتاب هم منتشر شده است. من به دلیل اینکه بعدها عهده‌دار بعضی از این درس‌ها شدم طبعاً باید به منابع رجوع می‌کردم. یکی از منابعی که مطالعه کردم، آثار ایشان است. به خاطر آشنایی که با آثار و نظرات ایشان داشتم، مایل بودم اینجا به بعضی از مباحثی که به حیثه کاری من در حوزه حقوق بشر بیشتر ارتباط دارد مانند محاربه، بغي، ارتداد، سنگسار، جرم سیاسی و بعضی از حقوق مدنی و کیفری بپردازم اما به دلیل ضیق وقت، مجملی را از باب «ران ملخی نزد سلیمان بردن» تقدیم اساتید می‌کنم- البته این هم به عنوان امثال امر آقای سیدکاظم بجنوردی است که دعوت کرده‌اند- و تفصیل آن را به مقاله مستقلی واگذار می‌کنم.

در اینکه آیت‌الله بجنوردی مجتهدی مسلم بودند، تردیدی نیست. شاگرد آیات عظام خوبی و خمینی هم‌زمان بودن، ۱۰ سال (از سال ۱۳۶۱ تا سال ۱۳۶۸) عضو شورای عالی قضایی پنج نفره که عالی‌ترین نهاد قضایی کشور بود و عضو شورای استفتای آیت‌الله منتظری بودن به دلیل اجتهاد ایشان بود و اگر اینها هم نبود اصلاً آثارشان به تتهایی حجت کافی بر شرم فقهاتی و قوه اجتهادی‌شان بود ولی برای شرکت در انتخابات مجلس خبرگان (سال ۱۳۹۴) صلاحیتش احراز نشد در حالی که افرادی که عدم اجتهادشان مسلم است، تایید شده‌اند و در واقع رد صلاحیت شخصی مثل آیت‌الله بجنوردی صلاحیت خودشان را زیر سوال می‌برد.

ایشان دیدگاه و تفکری باز داشت. آخوند نجفی بود ولی هجرت و دنیادیدگی جهان‌بینی انسان را توسعه می‌دهد و به خاطر سفرها و حضورش در محافل آکادمیک در ایران و اروپا افق دیدش باز بود. برای مثال، اولین مواجهه حضوری من با ایشان حدود ۲۵ سال پیش در جریان کنفرانسی در نیکوزیا بود. ایشان یک روز دیرتر از ما رسید. من وقتی یک شهر ساحلی و داخل هتل را که دیدم، تصور می‌کردم ایشان که می‌آید به عنوان یک آخوند نجفی و کسی که سال‌ها یک مقام قضایی در جمهوری اسلامی بوده، ترش کند اما وقتی آمد، رفتارش خیلی متعارف بود و سر میز شام در فضای باز که نشسته بودیم، گفت در دانشگاهی در لندن کلاس داشته و با پرواز مستقیم به نیکوزیا آمده. در مدت حضور هیچ واکنش منفی ندیدم و برخلاف عکس‌های منتشر شده‌اش که خیلی جدی بود نه تنها عبوس نبود که با گارسن مزاح هم می‌کرد.

البته من یک اختلاف نظر با آیت‌الله بجنوردی در موضوع روایت ایشان از فتوای آیت‌الله منتظری درخصوص اعدام مفسد و محارب و تفاوت نظرشان با آیت‌الله خمینی داشتم به‌ویژه که ایشان در دهه ۶۰ در جلسات هیات استفتای آیت‌الله منتظری در شب‌های جمعه در قم شرکت می‌کرد و با دقائق نظرات ایشان آشنا بود که این تفاوت نظر را در کتابی نوشته‌ام ولی به طور کلی ایشان در مدتی که در دستگاه قضایی بود، نقش مثبتی در پیشبرد نگرش‌های عدالت‌محور داشت. مدافع استقلال کانون وکلا بود، در زمینه مورد مساله سلب حیات که به لحاظ دینی و حقوق بشری از دغدغه‌های اصلی من است، ایشان نقش مثبت و رویکرد تزیینی داشت. در کتاب حق حیات که یک بحث درون دینی و فقهی درباره مجازات اعدام است، دو رویکرد را درباره مجازات سلب حیات تعریف کرده‌ام. رویکرد تزیینی که عبارت است از محدودسازی و به حداقل رساندن اعدام با منطق درون دینی و رویکرد حلی و بنیان‌کنی که حذف کامل اعدام با منطق و مبانی حقوق بشری و دینی است.

| ادامه در صفحه ۲

